

arra törekedett, hogy a nyomtaványt szilárdan összetartsa, védje, a polcon ügyesen elhelyezhetővé, olvasás közben kényelmesen kezelhetővé tegye, a díszítés mértéktartó, harmonikus legyen, s egészében semmi hamis látszatot ne keltsen, semmi más ne igyekezzen lenni, mint egy szép könyv. Most az európai szellem belső egyensúlya odalett: csak éppen könyvkötőinek az ízlése maradjon érintetlen. Várjuk hát türelemmel és bizalommal, hogy ismét csak könyvszerű könyvek díszítsék a kirakatokat, mert az is olyan jel lesz, mint az első fecske.

JOÓ TIBOR.

„Bucureştibe küldik a közintézmények könyvtárában található régi könyveket.“ Ezzel a címmel jelent meg a kolozsvári *Ellenzék* folyó évi május hó 15-i számában egy bennünket fájdalmasan érintő napihír. Amint Bukarestből jelentik, „a kultuszminiszter rendeletet írt alá, mely szerint a közintézmények őrizetében lévő régi könyveket Bucureştibe kell szállítani. A könyveket Jorga professzor, királyi tanácsos elnöklete alatt működő történelmi kutatásokat végző bizottság felülvizsgálja.“

Vajjon mit értsünk ezúttal a felülvizsgálás alatt?

Attól tartván, hogy a „közintézmény“ fogalom Jorga professzorék kényére-kedvére, ráknézve veszedelmesen tágítható és bővíthető, rá gondolni is rossz, hogy mi vár az impérium-változással román státusba kebelezett magyar állami, vármegyei, városi, valamint a kisebbségi és felekezeti intézmények, múzeumok, szemináriumok, kollégiumok régi könyvanyagára. Ha az *Ellenzék* híre valódinak bizonyul, el lehetünk rá készülve, hogy a tudós királyi tanácsos vezetése alatt működő bizottság ebből az alkalomból ismét vérelemző vésztorvényszékké alakulva fogja felülvizsgálás ürügyével, legjobb esetben is legalább megfizetni az érdekelt könyvállományokat. S egy másik siralmas kérdéssel is szembe kell nézzünk: mi kerül vissza, azaz kerül-e vissza valami az egyszer Bukarestbe szállított anyagból? Mert ha valóban tisztán tudományos célt szolgáló *felülvizsgálásról* volna szó (s nem esetleges elkobzásról, lefoglalásról), akkor azt sokkal célszerűbb lenne helyszínenként megejteni . . .

Az egész akcióra jellemző, hogy a magyarországi könyvtárak régi anyagának hasonlóan gyanús célú központi felhalmozását és felülvizsgálását Budapesten, 1919-ben szerették volna végrehajtani a kommunisták.

Y.

A könyvkölcsönzés kérdése. Ma, amikor a múzeumi könyvtár könyvkölcsönzési tilalma miatt bizonyos körökben nagy a felzúdu-

lás, nem árt emlékeztetni arra, hogy a kölcsönként könyv gyakran csinál körutazást. A *Tiszavidék* 1871. január 22-i számában olvasom:

Sokan azt állítják, drágák a magyar művek, drágák a magyar lapok, — hát azután! hogy ne volnának azok drágák, mikor azok drágaságát a részvétlenség fokozza fel...

Eredeti műveinket drágálja, nem méltányolja a közönség, amíg a 20 kr-os külföldi regénytárt, melyet a Colpteur-ek szaggatott füzetekben (hol hozzák, hol nem) házaikhoz s úton-útfélen fűtyülő mellett árulják, ezt nem drágálja a közönség s elfogy belőle 10.000 példány, — ó, ez olcsó, ez végtelen olcsó! erősíti egynémelyik s mikor a vásári munka utolsó füzetét nagy járáskeles s könyörgésre megkapta s összeszámítja, mit adott voltaképen az egészért, az talál belőle kiderülni, hogy hiszen azért az árért Jókai Fekete gyémántjait is meg lehetett volna szerezni, pedig az remek egy mű ám!

— Olvastad?

— Nem biz én!

— Hát honnan tudod?

— Gerzson bácsi mondta.

— Hát az honnan tudja?

— Honnan tudja? Hát onnan tudja, hogy Kondorosy Pál Karcagról bent volt Debrecenben, véletlenül betért a Csáthy boltjába, ott meg véletlenül megvette a Fekete gyémántokat, hazavitte, átolvasta, tetszett neki s nem bánta meg érte az öt forintot, — igen, de a könyv nem volt soká nála, mert alig, hogy átolvasta, meglátogatta őt Ceglédről Czéklásy Zsiga s elkérte a könyvet tőle kölcsön, — ez szintén átolvasta, átadta valakinek Vámospércsre, innen Szoboszlóra, végtére Nyíregyházára került, itt azután megkapta Gerzson bácsi, elolvasta, ő azután nagyon eldicsérte egy társaságban s egyúttal többek felkérésére jól-rosszul elbeszélte annak egész tartalmát, elbeszélte Berend Iván gyönyörű jellemszerepét, az arisztokrácia sajátosságait, a bankok játékalapját, Angela grófnő titkos szerelmét, Evila csodaszerű kalandozásai dacára is tiszta s szilárd jellemét, — szóval innen ismerem az egész művet, — kivéve azon tudományos frázisokat, melyek a mű elején vannak, mert azok végighallgatása kissé untatott.

— Akkor valóban szinte egy kissé sajnállak, — de mondd csak, hol lehetne e könyvet megkapni?

— O, ez könnyű, akár Debrecenben, Csáthy Károly gazd. és acad. könyvkereskedőnél, akár pedig itt Nyíregyházán, Illincz Gyula könyvkereskedésében.

— Mondasz valamit, csakhogy én bizony egy kissé sajnálok érte öt forintot adni, hanem azt a sokat utazott karcagi könyvet szerettem volna.

— Thja, barátocskám, az már azóta Miskolcon is túl jár.

— Hogyan, hát már megint útra kelt?

— Nos, mi természetfölöttit találsz ebben? Hiszen magyar mű.

— És a gazdája mikor látja?

— Ha! ha! ha! — kacag föl a kérdezett, — majd ha én házasulási szándékkal a Borneo-szigetére megyek, s ott valami Teiping főnök leányát elveszem, azután.

— No, mit azután? Ne beszélj bolondokat, hisz az sohasem lesz.

— Akkor abból nem lesz semmi, hogy azt a könyvet a gazdája valaha visszakapja, — tanuld meg azt, hogy a magyar könyvet egyik nagy nehezen megveszi, száz elolvassa, ezernek jól-rosszul elmeséli, azután ezerszer egy embernek nincs rá többé szüksége.

— Hallod, te igazat beszélsz, de már most én is tanítalak valamire.

— Halljuk!

— Ha nekem könyveim volnának, én nem adnék magyar művet senkinek kölcsön.

— Önző ember!

— Ó, korántsem vagyok én önző, de lásd, ezáltal pressziót gyakorolnék az illetőre, hogy pártolja irodalmunkat s vajmi dicső volna, ha ez eszme divatba hozatnék.

— Mondasz valamit, — de hát akinek nincs módja valamit megszerezni?

— Ó, én ezekről is gondoskodtam, — ugyanis szívből üdvözlöm azon derék honfiakat, kik községekben olvasóköröket s könyvtárakat alapítottak —, a szegényebbek számára tehát ott vannak a munkák, de hogy én egy olyan módú embernek, kinek tehetségében van a magyar irodalmat pártolni, kikölcsönzésem által segédkezet nyujtsak irodalmunk megsemmisítésére, ezt már szégyenleném én, ha ő nem szégyenlené.

— Igazad van, de ha mégis jókedvedben találna s kérént tőled a Fekete gyémántokat, ami persze nincs? — kezdi az első gunyorral.

— Azért nincs, hogy lesz! — válaszol a másik nemes tűzzel —, megveszem azonnal.

— És aztán?

— És aztán, ha valaki olyan jókedvemben találna, megkérde-ném tőle, hogy vannak-e neki is könyvei és minők, — ha felelné,

hogy igen, s elmondaná, hogy mik vannak, akkor én odaadnám a Fekete gyémántokat s cserébe kölcsön kérném tőle Jókai Dekameronját, — s ha azután ő nem adná vissza az én 5 forintos könyvemet, teremtuccse! én sem adnám neki vissza az ő 10 forintosát, — még szent Pipis napkor sem!

— Helyes, de mit nyernél vele?

— Azt, hogy én megvenném mégegyszer a Fekete gyémántokat, ő pedig megvenné mégegyszer a Dekameront s így mindketten áldoztunk a hazai irodalomnak.

— És ha könyvei nem volnának?

— Akkor azt mondanám, hogy még magam sem olvastam el, később, hogy kikölcsönöztem, azután meg megint mást találnék ki és ha még mindezek után is ostromolna, megpirongatnám úgy, hogy szégyenletében megvásárolná az összes klasszikus magyar műveket, — most azonban ne tartsuk egymást tovább szóval, hanem térjünk be Illincz Gyulához s vegyük meg a Fekete gyémántokat...

A névtelen szerző ezt a szellemes könyvészeti cikket a *Tisza-vidék*-be, ebbe a vidéki, tehát lenézett újságba írta. Ez a lenézett lap azonban ma már unikum értékű, s ha kölcsönkéri valaki, mégha valamelyik könyvtár bélyegzős térítvényén is, a kikölcsönző osztály vezetőjét a hideg rázza. Hogyan pótoljuk ezt, ha elvész? — kérdi kétségbeesetten.

A kutató tudósoknak nem jut eszébe, hogy a Nemzeti Múzeumból kikölcsönözzék az olimpiai Zeusz-szobrot, vagy azt a domborművet, amelyen Perseus levágja a Meduza fejét, nem visznek haza hónapokra, sőt napokra sem tanulmányozás céljából barokk-bútorokat (pedig mennyire emelné a lakást!), ellenben régebben hány meg hány múzeumi könyv ékesítette kutató tudósok dolgozószobáját?!

Vannak könyvtárak, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy az otthon olvasó, vagy kutató közönséget lássák el. És vannak könyvtárak, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy a könyveket, mint az aranszarvast, vagy az olimpiai Zeusz-szobrot őrizzék, és sértetlenül mentsek át késői korok számára. Ez utóbbiaktól ne kívánjanak kölcsönkönyveket az olvasók és kutatók.

TR. Z.